

AYDIN VİLAYETİ BOZDOĞAN KAZASINDA SON OSMANLI MECLİS-İ MEBUSAN SEÇİMLERİ

Sabri SÜRGEVİL

Mondros ateşkesinden sonraki günlerde İstanbul'da meydana gelen gelişmeler Türkiye'de yeni siyasal oluşumların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler; 1/2 Kasım 1918 gecesini İttihat ve Terakki ileri gelenlerinin kendilerini yurt dışına atmaları, Saray ile A. İzzet Paşa Kabinesi arasında giderek artan güvensizlik, İtilaf Devletleri temsilcilerinin İstanbul'a gelmeleri (7 Kasım 1918) üzerine Saray'ın İtilaf Devletlerinin hoşuna gidecek bir kabinenin oluşması için girişimlerde bulunması, sonunda A. İzzet Paşa Kabinesinin istifa etmek zorunda kalmasıdır, 8 Kasım 1918. A. İzzet Paşa Kabinesinin istifasında, sorumluluklarının sınırlandırılmasının Kanun-u Esasiyle bağdaştırılmadığı belirtiliyordu. Padişah Vahdettin ise gönderdiği cevabda, istediklerinin "Hayırhahane ihtar ve nasihat" türünden olduğunu, Kanun-u Esasi'ye aykırı sayılmasına teessüf ettiğini ve istifayı kabule "mecbur" olduğunu bildiriyordu. Bu gelişmeler Meşrutiyet'e bir darbe idi(1). A. İzzet Paşa Kabinesinin istifası üzerine Padişah Vahdettin daha serbest hareket etme imkanını elde etti. Meclis-i Mebusan'ı etkisiz bırakma, işleri Ayan'dan güvendikleriyle yürütme yollarını denemeye koyuldu. Bunun üzerine İttihat ve Terakki'nin önde gelenlerinden Meclis-i Mebusan Reisi Halil(Menteşe) kendi girişimleri sonucu Padişah Vahdettin'le görüşme imkanını elde ettiğinde "Bu meclis dağıtılsa yenisinin toplanamayacağını, barış konferansına milli murahhaslar olmadan gitmenin sakıncalı olduğunu" belirtmek durumunda kaldı(2). Fakat Padişah Vahdettin Meclisten ve İttihat ve Terakki'nin kalıntılarından kurtulmak kararındaydı. A. İzzet Paşa Kabinesi'nin istifası üzerine Sadareti Tevfik Paşa'ya veriş, İttihat ve Terakki karşıtlarıyla işbirliğinin boyutlarını hızla genişletmesi, M.Kemal ve arkadaşlarının çabalarının sonuçsuz kalması, "Teceddüt" ve "Hürriyetperver Avam" fıkralarından başlanıp Müdafaa-ı Milliye, Donanma Cemiyeti vb. kuruluşlara değin varan kapatmalardan da anlaşılacağı üzere İtilafçıların doğrultusunda bir politikayı terçih edişinin sonucuuydu.

Padişah Vahdettin mütareke döneminde, ılımlı adamlarıyla işleri yürütmek, Birinci Dünya Savaşının galiplerini kızdırmayacak bir politikayı izleyecek hükümetleri iş başında bulundurmak istiyordu. Nitekim 11 Kasım 1918 günü kurulan Tevfik Paşa Kabinesi Jön Türk olmayan bir ihtiyarlar kabinesiydi(3).

1-Celal Bayar, **Ben de Yazdım**, C.IV. İstanbul 1965-1967 s. 1352

2-Halil Mentеше, "Halil Mentеше'nin Hatıraları" **Cumhuriyet**, 1946. Lütfi Simavi, **Gördüklerim**, İstanbul 1340,s.183-184.

3-Sina Akşin, **İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele**, İstanbul 1976, s.78, Kabine üyeleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ay.yer, dipnot-1.

Hürriyet ve İtilafçı bir kabine de değildi. Çünkü ne Hürriyet ve İtilaf aradan geçen kısa süre içinde yeniden örgütlenme fırsatını bulabilmiş ne de Saray-Padişah Vahdettin benimsemiş olduğu Hürriyet ve İtilafın siyasetinin önderliğini kullarına bırakmayı düşünmüştü. Tevfik Paşa Kabinesi'nin iş başına geldiği günlerde İstanbul resmen değilse de fiilen İtilaf Devletlerince işgal edilmeye başlanmıştı. 18 Kasım 1918'de Güvenoyu alan Tevfik Paşa Kabinesinin işinin zorluğu Meclis-i Mebusan'da hükümet programı üzerinde yapılan tartışmalardan belliydi. M.Kemal ve arkadaşları bu hükümete güvenoyu verilmemesi için bir çok girişimlerde bulunmuşlardı. İttihat ve Terakki'nin devamı Teceddüt fırkası ileri gelenleriyle M. Kemal ve arkadaşları arasında tam bir görüş birliği sağlanamamıştı. Mebusların çoğu güvenoyu verilmemesi durumunda Meclis-i Mebusan'ın dağıtılacağını ileri sürüyorlardı. Mebusların göremedikleri ya da görmek istemedikleri gerçek ise, Meclis-i Mebusan'ın Birinci Dünya Savaşı yıllarındaki tutumu dolayısıyla olan bitenlerden kamuoyunca sorumlu tutulmakta oluşuydu. Verecekleri karar ileride görüleceği üzere Meclis-i Mebusan'ın kapatılması kararını etkilemezdi. M. Kemal'in bir taraftan Tevfik Paşa Kabinesi'nin güvenoyu almaması için çaba sarf ederken diğer taraftan da Meclis-i Mebusan'ın gerekliliğini belirten beyanlarda bulunması(1), ileriye dönük tasavvurlarından kaynaklanan hareketler olarak dikkati çekmektedir. Tevfik Paşa Kabinesinin güvenoyu almasıyla, aleyhinde yürütülen girişimler sona ermemiştir. Meclis-i Mebusan'da ve basında Hükümet'e yönelik eleştiriler, Hükümet'i düşürecek boyutlara ulaşmıştır. Bunun sonucu Hükümet 2 Aralık 1918'de basına sansür koyma yoluna gitmiştir. Sansür olayı, Tevfik Paşa Kabinesi'ne muhalefetin artmasına neden olmuş, asayiş ve işe işlerinin bozulduğu, basının yanlı olarak sansüre tutuluşu vb. nedenlerle Hükümet hakkında Meclis-i Mebusan'a gensoru verildi. 21 Aralık 1918'de Hükümet adına gensoru'ya cevap verildikten sonra Meclis-i Mebusan'ın feshine dair "İrade" okundu. Böylece, memleketin yer yer işgal edilmekte olduğu bir dönemde, barış için bir konferansın toplanamamış olması, Kanun-u Esasi'ye göre 4 ay içinde ülke genelinde seçimlerin yapılması imkanı olmadığı, düşünülmeksizin Meclis-i Mebusan dağıtılmış oluyordu. Kısmen de olsa ulusal iradenin sesini duyurabildiği Meclis-i Mebusan'ın bu şekilde dağıtılışı belirttiğimiz nedenlerle sakıncalıydı. Görünen şeydu; Padişah Vahdettin ile Hürriyet ve İtilaf yanlıları bu Meclis'i muteber addedmiyorlar, İttihatçı bir meclis olarak değerlerdiriyorlar, bir an önce kurtulmak istiyorlardı. Böylece Hükümet de denetiminden kurtulmuş olacaktı. Meclis'in dağıtılması olayının savaşın galib devletlerinin de hoşuna gideceği tahmin edilmekteydi. İçerden ve dışardan savaşın sorumluluğunu omuzlarında taşıyan bu Meclis'in dağıtılmasından dolayı nasıl olsa bir tepki gelmezdi. Ülke çapında İttihatçılar hakkında kovuşturmalar, tutuklamalar, basına karşı sansür etkin silahlardı, Saray ve Hükümet'e hareket serbestliği imkanı vermekteydi. Bu nedenle "İrade"de secimlerin 4 ay içinde yapılacağı hakkında bir ifade yer almamıştı. Bu eksiklik daha sonra 2 Ocak 1919'da Meclis-i Vükela kararıyla giderilmiş "İşgal ve seferberliğin henüz son bulmamasından ötürü seçimlerin yapılamıyacağı...Tanrının lütfuyla barış yapılip imkan hasil olmasından

---

1-Vakit, 17 Kasım 1918

başlayarak 4 ay içinde ber mucib-i kanun seçime başlanacağı" ilan olunuyordu(1). Demekki 1919 yılına Osmanlı Hükümeti denetiminden uzak bir görüntüyle giriyordu. Siyasi af kararnamesinin çıkarılması, ardından seçimler hakkında belirttiğimiz kararın ilanı ilk belirtilerdi. Hükümet'in azınlıklar politikası imparatorluğun parçalanmasını isteyen güçlerin arzularını kamçılacak yanlışlıklarla doluydu. Devletin devamlılığı ilkesi unutulmuş, İttihatçı düşmanlığı ön planda olduğu için, Hükümet kendini ağır şartlar taşıyacak olan Sevr anlaşmasını imzalamaya mahkum edecek yanlışlarla dolu bir iç politika izlemeye koyulmuştu. Bu politika üzerinde Saray ve çevresinin çıkarlarını İngiltere ile dostane ilişkiler kurmak suretiyle koruyabileceğine inanmış olmasının büyük rolü olmuştu. İkinci Tevfik Paşa Kabinesi (13 Ocak-3 Mart 1919) ardından Hürriyet ve İtilafçılardan oluşan Birinci Damat Ferit Paşa Kabinesi (4 Mart-16 Mayıs 1919) zamanında bu politikada bir değişiklik olmamıştı. Bu dönemde Uluscu, Meşrutiyetçi güçler bir yandan bu Hükümetlerin bir yandan da İtilaf Devletlerinin sıkı bir şekildi takibatına uğramaktaydılar. Tehcir suçluları diye yakalanıp, yargılanıp(?) idam edilenler görülüyordu. Bütün bunlar bir anlamda geçmiş dönemle-İttihat ve Terakki dönemiyle- hesaplamanın sonucuydu, fakat yüz karasıydı. Türkiye hakkında kararların alınmakta olduğu Paris Barış Konferansına katılmaya davet bile edilmeyen Osmanlı Hükümeti itibarını Teceddüt fırkasını ve ardından Hürriyetperver Avam fırkasını kapatmak suretiyle daha da yitirmişti. Doğu ve Batı Anadolu ile Doğu Karadeniz bölgeleri üzerinde tehlikeli oyunlar oynanırken, Osmanlı Hükümeti kendi içinde bile tutarlı olamıyordu. Mütareke gereği Türk Ordusunun silahlardan arındırılması yolundaki çalışmalar Türk Erkan-ı Harbiyesinin engellemeleri sayesinde gayet yavaştan yürütülüyor, Hükümet'in Jandarmayı çoğaltma gayretleri ise sırf iç güvenliği sağlama amacından kaynaklanıyor, ulusal bir amaç gözetilmiyordu. Hükümetin sivil kanadıyla asker kesimi arasında tam bir uyum bulunmadığından memleketin karşı karşıya bulunduğu sorunlar farklı değerlendiriliyor, birbiriyle çelişen kararlar taşrayı şaşkına çeviriyordu. İstanbul ülke sorunlarına çok yüzeysel bakıyor ve bu durum her konuda izlenen politikanın iflasına yol açıyordu. İzmir'in işgalinden önce Trakya ve Batı Anadolu bölgelerine Nasihat Heyetlerinin gönderilmesi sonuç getirmeyecek cinsten girişimlerdi. İzmir'in İşgali(2) olayı karşısında Damat Ferit Paşa Hükümetinin istifa etmek zorunda kalışı izlenen politikanın iflasından başka birşey değildi. Buna rağmen Padişah Vahdettin Damat Ferit Paşa'ya tekrar Hükümeti kurmak görevini vermek suretiyle izlenen politikayı onaylamıştı. Damat Ferit Paşa'nın bu İkirci Kabinesiydi, izlenecek politika daha da İngilizci olmak biçiminde özetlenebilirdi. Bu durum karşısında tehlikeyi görenler daha fazla sessiz kalamamışlardı. İzmir'in Yunanistan tarafından İtilaf Devletleri adına işgaline pekçok yerden ve kesimden tepkiler geldi. Hükümet'e ve politikasına karşı tepki ise, bu olaydan kısa bir süre sonra, önceleri bir tamimin sınırları içinde M. Kemal Paşa'dan Amasya'dan geldi. Bu tarihi genelge, M.Kemal ve arkadaşlarınca memleket ve Hükümetin

1-Takvim-i Vekayil, 4.1.1919

A.Fuat Türkgeldi, *Görüp İştittiklerim*, Ankara 1951, s.168-169.

2-Sabri Sürgevil, "İzmir'in İşgali" *Uluslararası Atatürk Sempozyumu*, Ankara 21-23 Eylül 1987 bildirimleri (Henüz basılmamıştır)

durumunun gözden geçirilmesinden sonra bilinen içeriğiyle ortaya çıkmıştı. Ele aldığımız konu itibarıyla bu genelgenin en önemli noktası, "Vatanın bütünlüğü ve milletin istiklali tehlikededir, Hükümet sorumluluğunu kavramış değildir, Milletın sesini dünyaya duyurmak ve kaderini tayin etmek için her türlü tesir ve murakabeden uzak bir milli kongrenin toplanması şarttır" ifadelerinin genelgede yer almış olmasıdır. Bu çerçeve içinde ulusal irade'nin temsilcilerinin seçiminin öngörüldüğü dikkatlerden kaçmamalıdır. Her ne kadar İzmir'in işgali olayından sonra İstanbul'da Saray ve çevresinde, karşı karşıya bulunulan sorunun üstesinden gelinebilmesi için ne yapılması lazım geldiği konusunda araştırma yapılmış, toplanan Saltanat Şura'sında pek çok görüş dile getirilmişti. Bu girişimin ardından Sulh ve Selamet fırkasıyla Milli Kongre Cemiyeti adına Saray'a Milli Meclis istenildiğini belirten bir arıza sunulmuştu. Fakat, ne Damat Ferit Paşa Kabinesi ne de Hürriyet ve İtilaf fırkası bir Meclis-i Mebusan'ın (Milli Meclis'in) toplanmasına yol açacak seçimi istiyordu. Çünkü yapılacak bir seçimde itihatchıların kazanma ihtimali çok yüksekti. Meclis-i Mebusan'dan yükselme ihtimali olan Kuvayı Milliye yanlısı sesler kendi iktidarlarının sonu olurdu. Aynı zamanda İtilaf Devletlerinin de pek hoşuna gitmezdi. Anadolu'da gittikçe güçlenen Kuvayı Milliye karşısında aciz kalmasına rağmen İkinci Damat Ferit Paşa Kabinesi bir türlü seçimlere yanaşmamıştı. Damat Ferit Paşa 21 Temmuz 1919'da 3. Kez Kabine'sini kurduktan sonra ufukta Anadolu'da-Sivas'ta Milli bir kongrenin toplanması ihtimali de gözükütüğünden, Vükela Meclisi Seçim yanlısı bir tutum takınmıştı. 30 Temmuz 1919'da Meclis-i Vükela seçimlerin bir karamame-i mahsus'la yapılmasını karara bağladı. Ancak bu kararın alındığı tarihe dikkatedilirse ne denli politik olduğu kolayca anlaşılır.

Anadolu'da Müdafaa-ı Hukuk hareketinin başarıları karşısında alınan, Sivas'ta Toplanacağı ilan edilmiş olan kongrenin toplanmasını engelleme amacıyla alınmış bir karardı. Damat Ferit Paşa Kabinesi ve Saray'ın taktik bir manevrasıydı. Kanunu dairesinde bir seçimin yapılmasından yana gözüküp uzun vadede seçimleri yaptırmamak ana hedefti. Nitekim Sivas'ta bir Milli kongre toplandığında İstanbul Hükümetinin sözkonusu kararının bir türlü uygulamaya konulamadığı görülmektedir. Hürriyet ve İtilaf fırkası da Hükümete sunduğu bir arıza'da seçimlerin mevcut şartlarda yapılmasına karşı çıkıyor veböyle bir durumda secimlere katılmayacaklarını bildiriyordu(1). Oysa Sivas kongresi toplanışı ve aldığı kararlar ile Hükümeti zor duruma düşürmüştü. Kongre'ye yönelik saldırıların bertaraf edilmesi, İtilafçaların Müdafaa-ı Hukukçuları yok etme gayretlerinin sonuçsuz kalması Anadolu'dan yükselen, hak arayan seslerin gücünü gösteriyordu. Saray, Padişah Vahdettin ise böylesine kritik bir dönemde, İngiltere'yle gizli bir anlaşma yapmak(2) suretiyle elinde kalan ülkesini İngiliz himayesinde yönetme kararında olduğunu belirtmiş oluyordu. Bu durumda Anadolu ile İstanbul arasındaki bütün köprüler yıkılmaya mahkumdu. Sivas Kongresinden itibaren M. Kemal bütün gücüyle Damat Ferit Paşa'yı istifaya zorlarken, Padişah Vahdettin'in aldatılmakta olduğu görüşünü de yaymaya devam ediyordu. Eylül 1919 sonlarında bu mücadeleyi M. Kemal

1-Sabah, 26.9.1335

2-R.Salahi Sonyel, "İngiliz Dışişleri Bakanlığı Belgelerinin Işığında 1919 İngiliz-Ösmanlı Gizli Anlaşması" Belleten C.XXXIV 1970.

kazandı(1). Damat Ferit Paşa istifa etmek zorunda kaldı. 30.9.1919. Yerine iş başına gelen A.Rıza Paşa Kabinesi bir ara Hükümetiydi. M.Kemal böyle bir Kabine ile işbirliği yollarını açık tutunca, Anadolu işlerine çeki düzen vermek isteyen İstanbul Hükümetiyle bir görüşme yapılması imkanı doğdu. Uzun pazarlıklardan sonra yapılan Amasya Görüşmelerinde ele alınan konulardan en önemlisi-bu inceleme için-"Mebus seçimlerinin serbest cereyan edeceği ve seçimlere hiç birsurette müdahale olmayacağı"na ilişkin kararın alınmış olmasıdır. Bu önemli karardan sonra M.Kemal Müdafaa-ı Hukuk kuruluşlarını bir merkeze toplama çalışmaları yaparken, teşkilatı olmayan yerlerde de kurulmasını istemiş, Albay Refet Bey'e (Bele) gönderdiği bir talimatta " ...Teşkilatın mümkün vasıtalar ile Aydın, Saruhan, İzmir Livalarına teşmiline çalışmak icab eder".. Buyrugunu vermişlerdi(2). Kuvayı Milliye açısından yapılacak bu seçimler büyük bir önem taşıyordu. İşgale uğrayan bölgelerden olduğu kadar işgal dışında kalan yörelerden de seçilecek mebusların Milli Mücadele yanlısı olması davanın başarıya ulaşması için gerekliydi. Bu nedenle M.Kemal bir yandan Müdafaa-ı Hukuk teşkilatına uyarılarda bulunurken bir yandan da komutanlarla sıklıkla yazışarak, kendilerinden Ordu'nun görüşünü almaya çalışıyordu. Daha sonraları, sözgelimi; Meclis-i Mebusan'ın nerede toplanması gerektiği konusunda olduğu gibi, da aynı şekilde görüş almaya sürdürmüştü. Amasya görüşmelerini öncesinde daha önce belirttiğimiz gibi İstanbul Hükümetlerinin seçim hazırlıkları (3) vardı. Amasya görüşmeleri bu yoldaki çalışmaları hızlandırmıştır. Ancak 1328 tarihli Seçim Kanununa göre yapılması gerekli ön çalışmalar, her seçim çevresinde eksiksiz bir hale getirilememiştir(4). Memleketin karşı karşıya bulunduğu tehlike nedeniyle sürekli birbiriyle temasda bulunan Müdafaa-ı Hukuk kuruluşları, seçimi istedikleri ve beklediklerinden, Temmuz, Ağustos ve Eylül 1919'larda çeşitli yörelerde kongreler düzenlediklerinden, seçim atmosferine çabuk girdiler. Dahası Anadolu ve Rumeli Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti Reisi olarak M.Kemal bu seçimlerin taşıdığı önemin bilincinde olarak her tarafa gerekli uyarılarda bulunuyordu. Aydın Vilayetinde bu seçimlerin yapılması Yunan işgali nedeniyle daha da önem taşıyordu. Osmanlı Hükümeti işgale uğrayan yörelerde de seçimlerin yapılabilmesi için kuşkusuz üzerine düşen görevi yapmıştı. Aydın Vilayeti seçimlerle ilgili Kararnameyi vilayete bağlı tüm liva ve kazalara tamim etmişti(5).

1-Trabzon Valisi Mehmet Galip Tutuklandı bkz. **Nutuk C.III. vesika no:117**, Konya Valisi Cemal kaçmak zorunda kaldı bkz. **ay.es vesika no:107**, Eskişehir Mutasarrıfı Hilmi Bey Ali Fuat Paşa'nın İngilizler nezdindeki girişimleri sonucu etkisiz hale getirildi. 4 Ekim'de öldürüldü bkz. Tayyib Gökbilgin, **MİLLİ Mücadele Başlarken**, Ankara 1959-1965 C.II s.61.

2-Nutuk C.III. vesika no:148

3-7 Teşrin-i evvel 1335 tarihli kararname 9 Teşrin-i evvel'de basına yansımıştı. Bu durumda gerek 1293 gerekse daha sonraları çıkarılan mebus intihabatına mahsus kararname ve kanunlar gereği yapılması gereken işlemlere başlanmıştı " **İntihab-ı Mebusana aid malumatı mübeyyin defter**"de bunu görmek mümkündür.

4-İntihab-ı Mebusana aid malumatı mübeyyin defter'in ilk sahifesinde de görüleceği üzere seçime katılacak olan erkek nüfusa ilgili bilgiler kanunda yazılı olduğu gibi işlenmek istenmiş, fakat tamamlanamamıştır. Bkz. **Ek-1**

5-Bkz. **Ek-2**'de sunduğumuz Aydın Vilayeti Mektubi Kaleminin Tamimi(sureti) seçimlerin yapılmasına açıklık getirmektedir.

Buna göre; 7 Teşrin-i evvel 1335 tarihli Kararnamenin Takvim-i Vekayi'de neşrinden sonra yani 10 Teşrin-i evvel 1335 tarihinden itibaren 15 gün içinde tüm işlemler bitirilecek ve seçim için toplantı günü tayin edilecektir. Seçme hakkı olan herkes defterlere ismini kaydettirdikten sonra oy kullanabilecek, oyların kullanılmaya başlanılmasından önce Padişah'a dua edilecektir. 1293 tarihli intihab-ı Mebusan Kararnamesinin çoğu maddelerine uygun olarak seçimler yapılacak, ancak intihab defterlerinin düzenlenmesine ve müntehib-i sani'lerin tayin ve miktarına ilişkin maddeleri hükümleri bu seçimde nazar-ı dikkate alınlayacaktı(1). elimizde bulunan(2) ve Aydın vilayeti'ne bağlı seçim çevrelerinden biri olan Bozdoğan Kazasındaki bu seçimlerin aydınlığa kavuşturulmasını sağlayan "İntihab-ı Mebusan'a aid muamelatı mübeyyin defter"den anlaşıldığı üzere seçim çevrelerinde önceden tesbit edilmesi gereken erkek nüfus ve buna bağlı olarak müntebib-i evvel adedi tam olarak kayda geçirilmemiştir(3). Ancak aynı defter içerisinde bulunan müsvedde halindeki mahalle ve köylere göre erkek nüfusu gösteren bir listeden (4) anlaşıldığı üzere bu seçime katılması söz konusu olabilecek erkek nüfus toplam olarak 12043'dür.

7 Teşrin-i evvel 1335 tarihli sözkonusu kararname gereğince seçim bölgelerinde oluşan "Heyet-i Teftişiyeye"ler hem seçim merkezi ve şubelerinde görev yapacak olan memurün ve ketebe'yi tayin edip, belirtecekleri seçim günlerinde, köy ve mahallelerde görevlerini yapmalarını sağlayacaklardı. Bu konudaki ilk işlemlerin Bozdoğan İntihab-ı Mebusan Heyeti tarafından yapıldığı Bozdoğan kazası dahilinde bulunan köy ve mahallelerin 8 daireye ayrıldığı 29-31 Teşrin-i evvel 1335 ve 1 Teşrin-i sani 1335 günlerinin de seçim günü olarak tayin edildiği ilan ve tebliğ edilmişti(5). Görevli memurlara oy pusulalıkları, mahtum(mühürlenmiş) zarflar ve seçim sandıklarından çıkacak sonucu tesbit etmeleri için müsevvedde nümuneleri verilmişti(6). Sözkonusu olan Heyet'in bu 26 Teşrin-i evvel 1335 tarihli kararı gereğince memurine 500-800-1000 kuruşluk değişen oranlarda tahsisat uygun görülmüştü(7).

1-Diğer hususlar için bkz. Ek-2

2-Bu defterin de içinde yer aldığı Bozdoğan Belediyesi'ne aid Encümen Karar defterini arşivlerinde aramamıza, bulduktan sonra da incelememize izin veren Sayın Belediye Reisi Mustafa Sarıoğlu'na burada teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

3-Ek-1'in 30 no:lu sahifesinde görüleceği üzere bu işe başlanmış, Ek-2'de sunduğumuz kararname suretinin 8. maddesi uyarınca olsa gerek bu işlem yarım bırakılmıştır.

4-Ek-1'in 30 No:lu sahifesinde dört köyün erkek nüfusu kayda geçirilmekle beraber bu işlemler tamamlanamamıştır. Diğer köylerin bu tarihteki nüfusuyla ilgili sözkonusu defterin içinde bir kayıt da yoktur. Bu nedenle defterde yer alan köylerin erkek nüfusuna çok yakın oluşu nedeniyle Ek-3'de sunduğumuz bu listeyi esas almayı uygun bulduk.

5-A.g.d. s: 30, 29, 28. Buna göre; Bozdoğan'a bağlı yenipazar Daire-i intihabiyesinde 29 Teşrin-i evvel'de, Merkez Bozdoğan, Arablı, Amasya Nahiyesi, İnebolu Nahiyesi, Arpaz, Hamzabali Daire-i intihabiyelerinde 31 Teşrin-i evvel ve Haydere Nahiyesinde ise 1 Teşrin-i sani 1335 tarihinde müntehib-i senilerin seçimi işlemi yapılacaktır.

6-Ay.yer.

7-Ay.yer.

Kararname gereğince alınan bütün kararlar Kaza Kaymakamlığı'na arz edilmiş, ilgililere tebliği konusunda gerekli işlemlerin yapılması ve keyfiyetin ilanı, öneminden dolayı çabuklaştırılması(1) ahalinin ilan edilen günde seçim çevrelerinde hazır bulundurulmasının sağlanması(2) istenmiştir. İlan edilen günlerde seçim dairelerinde yapılan seçimin sonuçları İntihab-ı Mebusan Heyeti'ne ulaştıktan sonra mazbatalar usulen tek tek tasdik edilmiş(3)ve daha sonra hangi seçim dairesinden kimlerin mütehib-i sani seçildikleri, özetle 3 Teşrin-i sani 1335'de Bozdoğan Kazası İntihab-ı Mebusan Heyet-i Teftişiyesi tarafından kayda geçirilmiştir(4)Müntehib-i sanilerin 11 Teşrin-i sani 1335 günü kararname ahkamina tevfiakan Heyet-i Teftişiyeye huzurunda isbat-ı vücut etmeleri gerekirken Yenipazar ve Hamzabali müntehib-i sanilerinin gelmemeleri(5) üzerine Mebus seçimi 12 Teşrin-i sani 1335 Çarşamba gününe ertelenmiş, Kaymakamlığa da sözkonusu müntehib-i sanilerin acele davet edilmeleri gerektiği hakkında bir arıza sunulmuştu(6) İntihab-ı Mebusan Heyeti'nin kararname ahkamina tevfiakan seçimin tefhim ve icrasına karar vermesinden sonra 2 Teşrin-i sani 1335'de (7) Belediye ve Heyetl Teftişiyeye Reisi Ahmet Vefa Bey'in başkanlığından Meclis-i İdare'den dört (4) ve Belediye Meclisinden üç(3) azanın oluşturduğu heyet huzurunda müntehib-i saniler tarafından oylar kullanılmış. Bu işlemin bitmesi üzerine sandığa atılan oy pusulaları sırasıyla sayılmış onaltı (16) dan ibaret olduğu, işlemlere fesad karışmadığı, uygunsuz bir durumun vuku bulmadığı, hakkında bir mazbata(8)ile sonuca bağlanmıştır. Oyların tasnifi sonucunda onaltı(16) müntehib-i sani'nin tamamının oyunu alan Cami Bey(Baykut) ile Şehremin-i sabıkı Hüseyin Kazım Bey ve onbeş(15) müntehib-i sani'nin oyunu alan Bozdoğan Müftüsü Hafız Mehmed Emin Efendiler'in Aydın Livası Mebusluğuna seçildikleri, Karacasu Müftüsü Mustafa Hulusi Efendi'nin bir(1)oy aldığı hakkında maz bata tanzim ve Kaymakamlığa takdim(9) edilmiştir.

- 1-Kaymakamlığa sunulan 1 no:lu arıza. Ek-1 sahife no:27.
- 2-Kaymakamlığa sunulan 2 no:lu arıza. Ek-1 sahife no:27.
- 3-Ek-1'in 27 no.lu sahifesinde Merkez Bozdoğan sonuçları görülmektedir. Buna göre Müftü-i Kaza Hafız Mehmed Emin Efendi (hıdır baba mahallesinden) 313 oyla birinci sırada müntehib-i sani seçilmiştir.
- 4-Ek-1'in 26 no:lu sahifelerinde yer alan müntehib-i sani mazbatalarının özetinde hangi daire-i intihabiye'den kimlerin seçildiklerini görmek mümkündür. Merkez Bozdoğan müntehib-i sanileri karşısında kırmızı mürekkeble işaret konulmuş ve malumat bölümüne istifa etti kaydı düşülmüştür. 1. sırada yer alan Müftü-i Kaza Hafız Mehmed Emin Efendi daha sonra görüleceği üzere Bozdoğan Kazasınca Mebus seçildiğine göre istifa etmiş olamayacağından, istifa keyfiyeti diğer üç müntehib-i sani için sözkonusu olabilir.
- 5-Ek-1'in 25 no:lu sahifesinde yer alan 4 no:lu iptal edilen karar.
- 6-Ek-1'in 25 no:lu sahifesinde yer alan 4 no:lu iptal edilen karar ile yine 25 no:lu sahifede yeniden yazıldığı anlaşılan 4 no:lu 11 Teşir-i sani 1335 tarihli karar
- 7-Ek-1'in 25 no:lu sahifesinde yer alan 5 no:lu karar.
- 8-Ek-1'in 25 no:lu sahifesinde yer alan 4 no:lu karar.
- 9-Ek-1'in 24 no:lu sahifesinde yer alan mazbata. Live genelinde yapılan seçimlere aday olarak katılanların isimleri bir mazbatada yer almamıştır. 30 ekim 1918 tarihinde Mondros mütarekesinin imzaladığı tarihte 7904 km lik bir alana yayılık 6 Kaza, 11

Nahiye, 474 Köye Kaymakamlığa sunulan 12 Teşrin-i sani 1335 tarihli arizada sözkonusu mazbatanın atik mebusan kanunu'nun ellibirinci(51.) maddesi mucibince Liva Heyet-i Teftişiyeye'sine tesyar kılınmak-gönderilmek üzere, Leffenzarflanarak-takdim kılındığı da belirtilmişti(1).

Bu seçimin müntehibi sanilerin seçimi sırasında görev yapan memur ve katipleri için belediye sandığından 8000 kr. ücret ödenmesi gerekmiş, belediye sandığının içinde bulunduğu muzayaka dolayısıyla buna imkan olmadığından Kaymakamlığa bu konuda tahsisatın bir an evvel celbini müsaade buyrulması babında bir arıza sunulmuştu(2).

Son Osmanlı Meclis-i Mebusanı yakın tarihimizden önemli bir yer tutar bu Meclis'in toplanması için yapılan zorlamalar, yeni Türk Devletinin, Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasına giden yolda işlevi tartışılmayacak kadar büyüktür. Bu seçimlerin yapılması M.Kemal'in önderliğini yaptığı Müdafaa-ı Hukuk, Kuvayı Milliye vb. adlarla da anılan, İstanbul ve İtilafçıların deyişiyile Kemalist hareketin başarısıdır. Yunan işgal kuvvetlerinin kontrolünde tuttıkları yörelerde yasakladıkları(3)bu seçimlerin işgal bölgesinin çok yakınında bulunan kaza ve köylerinde yapılabilmesi, hiç kuşkusuz, büyük bir önem ve anlam taşımaktadır. Bu seçimlere aday olarak katılanlar, müntehib-i saniler ve bunlara oy veren müntehib-i evveller 20.y.yılın ilk çeyreğinde Türk inkılabı'nın başarısına en büyük desteği vermişler, M.Kemal'in istediği, başlattığı ve yürütmeyi amaçladığı Ulusal Hareketin, Milli Mücadele'nin yalnızca bir ordu hareketi olarak kalmamasını, milli ve yerel örgütlerin de desteklediği Demokratik bir hareket olarak ortaya çıkmasını sağlamışlardır. Cumhuriyetin ilkelerine bağlı olanlar kendilerini daimе şükranla anacaklardır.

277824 nüfusa sahip Aydın(bu konuda .bkz. "30 Teşrin-i evvel 1918/1334 tarihinde imza edilen mütareke-i meşumenin imzalandığı tarihte"ki "Aydın Vilayeti'nin taksimat-i mülkiyesi vechile mekatib ve mabed ve nüfus-u umumiyesi" nazımı: İbn ül Cemal M. Ragıb, tanzimi:1338/1922) Sancağı'nın büyük bir bölümü işgal edilmişti, Menderes'in güneyinde kalan yöreler bu işgalin dışında kalmış, seçimler buralarda rahatlıkla yapılabilmisti. Son Osmanlı Mebuslar Meclisi'ne Aydın Vilayeti'ni temsilen her livadan seçilen mebuslar katılmışlardı. Bunlar arasında Aydın Livasını temsilen katılanlar Bozdoğan seçiminde en fazla oy aldığını gördüğümüz Hüseyin Kazım, Cami ve Mehmed Emin Bey ve Efendilerdir. Bkz. ikdam, 27 Kanun-u evvel 1335.

1-Ek-1'in 24 no:lu sahifesinde yer alan 6 no:lu karar.

2-Ek-1'in 24 no:lu sahifesinde yer alan 7 no:lu karar.

3-İzmir'e Doğru, 30 Teşrin-i sani 1335'de yer alan İzmir İntihabatı başlığı altındaki haberden anlaşıldığı üzere adaylığını koyan Eski Adliye Nazırı İsmail Sıtkı Bey'e verme arzusunda bulunduğu konferans için izin verilmediği gibi Kuvayı işgaliye kumandanlığının intihabatın men ettiği de bildirilmişti.

انتخاب حقیقت از این
دقت

سوره الفجر از قرآن مجید

حدیث و تفسیر

- آئین و طهارت و زینت
- کتابخانه
- طباخ
- نقش
- قرنطاز
- مدرسه
- مقاله
- دلیل
- منازل

صیغه و تفسیر
لا اله الا الله
محمد بن عبد الله

حدیث

تفسیر و تفسیر
تفسیر و تفسیر
تفسیر و تفسیر

طابت
تفسیر و تفسیر
تفسیر و تفسیر
تفسیر و تفسیر

- تفسیر و تفسیر
- تفسیر و تفسیر
- تفسیر و تفسیر
- تفسیر و تفسیر
- تفسیر و تفسیر
- تفسیر و تفسیر

تفسیر و تفسیر
تفسیر و تفسیر
تفسیر و تفسیر

حدیث

تفسیر و تفسیر
تفسیر و تفسیر
تفسیر و تفسیر

طابت
تفسیر و تفسیر
تفسیر و تفسیر
تفسیر و تفسیر

بر وجهی که در این کتاب و در سوره الفجر از قرآن مجید
تفسیر و تفسیر و تفسیر و تفسیر و تفسیر و تفسیر
تفسیر و تفسیر و تفسیر و تفسیر و تفسیر و تفسیر

مستند	مسجد ادریس زاده حاج	حاج بابا	تاریخ
<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	
<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	
<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	
<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	
<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>	<p>مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰ مستند ۸۰۰</p>

تعمیر و تعمیر و تعمیر

بزرگ

نفسی یا از آنکه بی شکر است بر آنکه در روزی است و در روزی است و در روزی است
و در روزی است و در روزی است و در روزی است و در روزی است و در روزی است
و در روزی است و در روزی است و در روزی است و در روزی است و در روزی است

و تعمیر و تعمیر و تعمیر

بزرگ

و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر
و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر
و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر

و تعمیر و تعمیر و تعمیر

بزرگ

و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر
و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر
و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر
و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر
و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر و تعمیر

۲۱۲	مفتی فقہ فاضل دیوبند	مفتی بابا	مردود فراموش	۱
۲۵۱	عقلمند نامہ محمدی مفتی	حیات	کلیات فقہ	۱
۱۰۶	دعویٰ و کتب محمدیہ فقہ	مفتی بابا	خاصہ فقہ	۱
۱۸۵	اعزازک علی ابراہیم	۰	عقلمند فقہ ابراہیم	۱
۵۶	مدرسہ فقہ	۰	اندازہ فقہ	۱
۶۶	اقابہ علیہ	۰	۰	۱
۲	دعویٰ و کتب محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۱۰۰	ہالوجیہ ابراہیم و محمد	حیات	۰	۱
۶۷	مدرسہ و کتب محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۱	مفتی مصطفیٰ	مصفا	۰	۱
۱۰	مفتی مصطفیٰ فقہ	حیات	۰	۱
۵۰	کتبہ نامہ مصطفیٰ فقہ	۰	۰	۱
۶۹	کتبہ محمدیہ فقہ	مصفا	۰	۱
۱۱	ادبہ مصنفانہ سادہ و سادہ	۰	۰	۱
۱	کتبہ نامہ احمدیہ فقہ	مفتی بابا	۰	۱
۱	مکتبہ محمدیہ فقہ	حیات	۰	۱
۱	کتبہ جامع علیہ	مصفا	۰	۱
۱	کتبہ فقہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۱	فتنہ ادبہ فقہ مصطفیٰ	مفتی بابا	۰	۱
۵۵	مفتی شرف فقہ	حیات	۰	۱
۵۶	مفتی قریب فقہ	۰	۰	۱
۵۷	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۵۸	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۵۹	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۶۰	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۶۱	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۶۲	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۶۳	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۶۴	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۶۵	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۶۶	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۶۷	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۶۸	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۶۹	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱
۷۰	مفتی قریب نامہ محمدیہ فقہ	۰	۰	۱

کتابخانہ جامعہ اسلامیہ دیوبند
 رقم کتاب: ۱۰۰
 تاریخ: ۱۰/۱۰/۱۳۴۰

ردیف	نوع	شرح	تاریخ	ملاحظات
۱	کتاب	فقہ قضا و نظایه ایفا	۱	مکتب
		حکومت نامه صدر ایام	۲	
		انذارک و حکایه اجماع	۳	
		صحیح الریه خانی اردق	۴	
۲	کتاب	صمد علی	۵	مکتب
		باشان نامه محرفق	۶	
۳	کتاب	مدیریت نظام اردق	۷	مکتب
۴	کتاب	امید بداره اجماع	۸	مکتب
		چراغ نامه حکمت اصف	۹	
۵	کتاب	عنوان بداره محمد	۱۰	مکتب
		احمدی	۱۱	
۶	کتاب	علی باب	۱۲	مکتب
		مکتب	۱۳	

مکتب و سایر اشخاص و در راه به کتابخانه مکتب اردق و در راه مکتب

موسم	تاریخ	شرح
۱۶	۱۶	۵
۱۷	۱۷	۵
۱۸	۱۸	۵
۱۹	۱۹	۵
۲۰	۲۰	۵
۲۱	۲۱	۵
۲۲	۲۲	۵
۲۳	۲۳	۵
۲۴	۲۴	۵
۲۵	۲۵	۵
۲۶	۲۶	۵
۲۷	۲۷	۵
۲۸	۲۸	۵

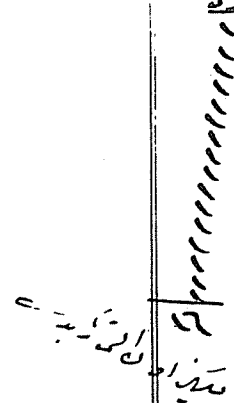
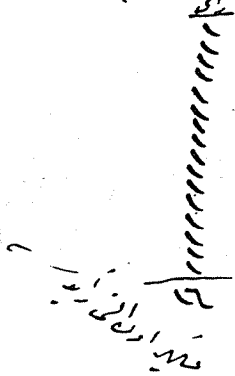
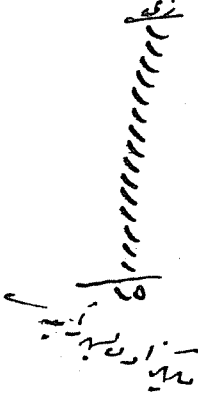

ع

موردی که در مفسرین و کلامیه آمده

سبزی یعنی صفت طعم به

عربی است

و به معنی مفسرین و کلامیه

موردی که در مفسرین و کلامیه آمده
 اینها زوائد است پس بداند در لغت و فرائض و در لغت مقداری در لغت و فرائض و کلامیه
 آیه فانیان است که در لغت و فرائض و کلامیه آمده
 لغوی معنی است آنجا که در لغت و فرائض و کلامیه آمده
 عجمی معنی است آنجا که در لغت و فرائض و کلامیه آمده

اسم و نام
تاریخ
محل

اول آنکه در سال ۱۰۰۰ در فاصله آنجا مندرج شده است و آنچه در این باره نوشته شده است در این باره است
معمولاً بطور عمده در این باره نوشته شده است و در این باره است

۱- این که در این باره نوشته شده است و در این باره است
تاریخ آنجا معوضه آنجا در این باره است و در این باره است
از طرف دیگر در این باره نوشته شده است و در این باره است

۲- این که در این باره نوشته شده است و در این باره است
تاریخ آنجا معوضه آنجا در این باره است و در این باره است
از طرف دیگر در این باره نوشته شده است و در این باره است

۳- این که در این باره نوشته شده است و در این باره است
تاریخ آنجا معوضه آنجا در این باره است و در این باره است

۴- این که در این باره نوشته شده است و در این باره است
تاریخ آنجا معوضه آنجا در این باره است و در این باره است

۵- این که در این باره نوشته شده است و در این باره است
تاریخ آنجا معوضه آنجا در این باره است و در این باره است

۶- این که در این باره نوشته شده است و در این باره است
تاریخ آنجا معوضه آنجا در این باره است و در این باره است

موجود در دست	موجود در دست	موجود در دست	موجود در دست
لقدار بود	۸۲۸۵	۶۸۹۹	۶۷۷
کوتاه قریک	۲۶۵	عینک	۲۱۸
امتیاز	۱۹۰	خودرو	۱۱۷
اجاره	۱۵۶	عقود	۵۶
بایع	۲۷۸	خودرو	۱۱۲
بازر	۹۲۷۲	کتابی	۸۲
تعمیرات	۱۲۰۱	ادوات	۸۰
الحاق	۹۲	تعمیرات	۲۶۰
موتور	۱۲۵	عقود	۱۸۸
در دست	۲۲۱	انزوا	۶۷
خودک	۲۰۲	در دست	۲۶
در دست	۴۴۶	سور	۲۲۰
خرید	۲۰۰	تعمیرات	۱۵۰
در دست	۲۰۵	در دست	۱۹۶
البر	۹۲	در دست	۲۸
در دست	۱۴۵	آهن	۲۲۱
بازر	۱۱۹	بزرگ	۲۴۷
خودرو	۱۴۷	خرید	۱۲۰
بازر	۱۲۰۴۲	انزوا	۶۲۹
		تعمیرات	۲۰۰
		بازر	۸۲۸۵
	۹۲۷۲		
	۲۷۷۱		
	۱۱۰۶۲		